

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ประเภทนวัตกรรมบริการ

โปรดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- เป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการสร้างบริการใหม่ การให้บริการในรูปแบบใหม่ สร้างกระบวนการใหม่ การออกแบบนโยบายหรือประยุกต์ใช้เครื่องมือนโยบายใหม่ หรือเป็นการวางระบบใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อน มาใช้ในการให้บริการ
- เป็นผลงานที่คิดค้นมาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)
 - เริ่มคิดค้นเมื่อ พ.ศ. 2557
 - นำผลงานไปใช้แล้วจริงเมื่อ พ.ศ. 2560

ชื่อผลงาน : ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง

ชื่อส่วนราชการ : กรมอนามัย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ กลุ่มพัฒนานาอนามัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี

ชื่อผู้ประสานงาน นางไฉไล ช่างดำ.

ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ

สำนัก/กอง ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี

เบอร์โทรศัพท์ 045-251267-9

เบอร์โทรศัพท์มือถือ 085-3039991

เบอร์โทรสาร 045-251270

e – Mail : Chailai_ubon@hotmail.co.th

สกลนครเป็นจังหวัดที่มีอัตราการตายด้วยมะเร็งตับและท่อน้ำดีสูงถึง 61.19 ต่อประชากร 100,000 คน (กรมควบคุมโรค, 2548) หากสามารถสามารถตัดวงจรพยาธิได้ด้วยการป้องกันไม่ให้สิ่งปนเปื้อนลงแหล่งน้ำได้ การตายด้วยมะเร็งตับและท่อน้ำดีอาจจะลดลง

2.แนวทางในการดำเนินการ

1. ศึกษาและประสานการออกแบบระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก โดยใช้ระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนแบบบ่อทรายกรองเพื่อลดความชื้นเพิ่มความร้อนของกากปนเปื้อนในการกำจัดเชื้อโรคและไข่พยาธิ

2. จัดทำเวทีประชาคมและประสานเทศบาลในการสร้างระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนแบบบ่อทรายกรองที่เป็นบ่อทรายกรองขนาด 2.10 เมตร ยาว 2.10 เมตร และสูง 1.30 เมตร หลังคาโปร่งแสงด้านล่างของบ่อเป็นทรายกรอง 3 ชั้น โดยชั้นบนสุดเป็นทรายหยาบหนา 20 ซม. ชั้นกลางเป็นกรวดเล็กขนาด 3/8 นิ้ว หนา 20 ซม. และชั้นล่างสุดเป็นกรวดเล็กขนาด 1-2 นิ้ว หนา 10 ซม. และที่พื้นวางท่อพีวีซีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้วที่มีการเจาะรู 15 มม. ทั้งสองข้างห่างกัน 10 มม. เพื่อรองรับน้ำสิ่งปนเปื้อนที่ผ่านการกรองระบายสู่บ่อซึมโดยมีบ่อทั้งหมด 8 บ่อติดกัน

3. เลือกบ่อปนเปื้อนเพื่อเป็นตัวอย่างการศึกษา 1 บ่อ และเป็นบ่อที่อยู่บนสุดหลังคาปิดมิดชิดสภาพลานทรายได้ตามสัดส่วนที่กำหนด แล้วเทสิ่งปนเปื้อนลงในบ่อ เมื่อปนเปื้อนแห้งจึงเก็บตัวอย่างของกากปนเปื้อน เพื่อนำไปตรวจหาค่าความชื้นของกากปนเปื้อนและไข่พยาธิ พบว่า เมื่อบำบัดปนเปื้อนในบ่อทรายกรอง 17 วันขึ้นไปตรวจไม่พบไข่พยาธิและค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นของกากปนเปื้อนลดลงเหลือร้อยละ 4 เมื่อบำบัด 18 วันขึ้นไป

4. สรุปผลการศึกษาและนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารของเทศบาลในจังหวัดสกลนคร นักวิชาการผู้รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสกลนคร และคณะอนุกรรมการสาธารณสุขระดับจังหวัด

5. ถ่ายทอดองค์ความรู้และรูปแบบการตัดการสิ่งปนเปื้อนให้กับ กรรมการชมรมอนามัยสิ่งแวดล้อมสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเสนอรูปแบบระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนนำไปสู่การจัดทำแผนการขับเคลื่อนในแต่ละจังหวัด

3. สภาพการปฏิบัติงานหลังการดำเนินการ

หลังการดำเนินการ เทศบาลตองโขบ มีระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนที่ได้มาตรฐานสามารถให้บริการประชาชนเขตเทศบาลและในพื้นที่ของท้องถิ่นอื่นในอำเภอเดียวกันอีก 3 แห่ง ประชาชนอำเภอโคกศรีสุพรรณจำนวน 27,312 คน ได้รับการคุ้มครองความเสี่ยงของสุขภาพจากการปนเปื้อนสิ่งปนเปื้อนในแหล่งน้ำ และประชาชนได้รับความสะดวกจากการรับบริการสูบน้ำดื่ม ลดปัญหาเหตุรำคาญจากการล้นของสิ่งปนเปื้อน ประชาชนมีความพึงพอใจระดับมากร้อยละ 56.1 ต่อการมีระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อน และเทศบาลสามารถลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดสิ่งปนเปื้อนได้ปีละ 5,000-10,000 บาทและค่าน้ำมันลดลง 15,600 บาท และมีรายได้จากการจำหน่ายกากปนเปื้อนเดือนละ 2,500 บาทและประหยัดเวลาในการนำปนเปื้อนไปบำบัดจากครั้งละ 1 ชั่วโมงเป็น 25 นาที/ครั้ง และที่สำคัญเทศบาลสามารถประหยัดงบประมาณในการสร้างระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนจาก 3.3 ล้านบาทเป็นใช้งบประมาณเพียง 1.5 แสนบาทเท่านั้น และสามารถเป็นต้นแบบในการจัดการสิ่งปนเปื้อนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทั้งประเทศโดยมีคณะศึกษาดูงานจากท้องถิ่นต่างๆตั้งแต่ปี 2558 - 2561จำนวนทั้งสิ้น 52 คณะและส่งผลให้จังหวัดสกลนครมีระบบบำบัดสิ่งปนเปื้อนเพิ่มขึ้นเป็น 27 แห่ง และทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดทำแผนการขับเคลื่อนการ

จัดการสิ่งปฏิกูล โดยมีเป้าหมายในปี 2561 จะต้องมียุทธศาสตร์บำบัดสิ่งปฏิกูลต้นแบบจังหวัดละ 2 แห่ง ซึ่งขณะนี้มียุทธศาสตร์ที่สร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแล้ว 53 แห่งใน 16 จังหวัด

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

ประชาชนในพื้นที่จำนวน 27,312 คน ได้รับการคุ้มครองสุขภาพจากความเสี่ยงของการจัดการสิ่งปฏิกูลไม่ถูกสุขลักษณะ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาดปราศจากแมลงนำโรคลดปัญหาการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ ลดการปนเปื้อนเชื้อโรคและไซยาไนด์ในแหล่งน้ำ นำไปสู่การตัดวงจรพยาธิใบไม้ตับ และได้รับความสะดวกในการสูบสิ่งปฏิกูลและประหยัดค่าใช้จ่ายในการกำจัดสิ่งปฏิกูลลงครั้งละ 100-150 บาท ในส่วนของเทศบาลสามารถประหยัดงบประมาณในการสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลถึง 3-4 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายกากปฏิกูลเพื่อนำเป็นปุ๋ยต้นละ 2,000-5,000 บาท (กิโลกรัมละ 2-5 บาท) และเกิดพื้นที่ต้นแบบในการจัดการสิ่งปฏิกูลในระดับจังหวัดและระดับประเทศโดยทำให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ถึง 52 ครั้ง และสร้างแรงบันดาลใจให้กับท้องถิ่นต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้พัฒนาระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลทำให้มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นถึง 53 แห่ง (เดิมมีเพียง 12 แห่ง)

5. จุดเด่นของผลงาน และปัจจัยความสำเร็จ

จุดเด่น ระบบบำบัดฯ ใช้งบประมาณในการก่อสร้างไม่สูงมากนักและใช้พื้นที่ในการดำเนินการน้อย การบริหารจัดการไม่ซับซ้อนอยู่ในวิสัยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กสามารถจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการได้

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการสิ่งปฏิกูล การคิดค้นแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคีเครือข่ายและประชาชน การขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนในทุกกระดับเช่น กลไกคณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด ชมรมอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับภาค การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาดูงานรวมทั้งการติดตามประเมินผลและสรุปบทเรียน และพัฒนารูปแบบการนำเสนอผลงานให้น่าสนใจโดยการจัดทำ Model เพื่อสื่อให้เห็นทุกมิติ และพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลทั้งในระดับจังหวัดและศูนย์เขต

แบบฟอร์มที่ 3 รายงานผลการดำเนินการ

ชื่อผลงาน : ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง

ชื่อส่วนราชการ : กรมอนามัย

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี กรมอนามัย

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหา

1. มีความเป็นมา ปัญหาและความสำคัญที่นำมาสู่การดำเนินโครงการตามพันธกิจของหน่วยงาน อย่างไร

ข้อมูลปี 2557 พบความชุกของพยาธิใบไม้ตับร้อยละ 9.2 โดยในระดับหมู่บ้านอาจมีความชุกสูงถึงร้อยละ 90 จากพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องการบริโภคอาหารที่ทำจากปลาน้ำจืด เช่น ปลาร้าดิบ แจ่วบองใส่ปลาร้าดิบ โรคนี้มีต้นทุนการรักษาสูงประมาณ 5 แสนบาทต่อคน องค์การอนามัยโลก (WHO) ยอมรับและจัดให้โรคพยาธิใบไม้ตับเป็นเชื่อก่อโรคมะเร็งท่อน้ำดี การส่งเสริมสุขภาพและการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมไม่ให้อุจจาระปนเปื้อนลงแหล่งน้ำให้ปลาปลอดพยาธิรวมทั้งการส่งเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ แต่จากข้อมูลแต่จากรายงานสถานการณ์การตัดการสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าเทศบาลให้บริการเก็บขนสิ่งปฏิกูลร้อยละ 56.6 และองค์การบริหารส่วนตำบลให้บริการคิดเป็นร้อยละ 40.98 นอกจากนี้การบำบัดสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ไม่มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลร้อยละ 58.07 และในท้องถิ่นที่มีระบบบำบัดแล้วร้อยละ 41.9 พบว่ามีการใช้งานได้จริงเพียงร้อยละ 20.5 เท่านั้นเมื่อรวมท้องถิ่นที่ไม่มีระบบบำบัดซ้ำกับท้องถิ่นที่มีระบบบำบัดแต่ไม่ดำเนินการบำบัดสิ่งปฏิกูลมีสูงถึงร้อยละ 79.5 จึงทำให้เกิดการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ คลอง และพื้นที่การเกษตรร้อยละ 46.2 ที่เหลือร้อยละ 41.9 นำไปทิ้งในพื้นที่ที่เตรียมไว้ เช่น ขุดเป็นบ่อ ประมาณการณ์สิ่งปฏิกูลที่ไม่ได้นำไปบำบัดให้ปลอดภัยโรครวมและไขหนองพยาธิก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมมีมากถึงปีละ 17,262,460 ลูกบาศก์เมตร (กรมอนามัย, 2555) ซึ่งในเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสถานที่กำจัดสิ่งปฏิกูลร้อยละ 26.1 ส่วนมากเป็นระบบถังหมัก 28 วันแต่มีการใช้อย่างต่อเนื่องร้อยละ 4.3 สาเหตุที่ไม่ได้ใช้เนื่องจากระบบบำบัดอยู่ไกล ขาดการควบคุมจากผู้รับผิดชอบ การก่อสร้างถังหมักปฏิกูลไม่เหมาะสมกับรถสูบล้างสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ ส่วนเทศบาลที่ไม่มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลที่เก็บขนมักถูกนำไปทิ้งบริเวณที่สาธารณะ ทั้งในสวนป่า สวนผลไม้ พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่นาที่ประชาชนอนุญาตและไม่อนุญาตโดยที่สิ่งปฏิกูลเหล่านั้นไม่ผ่านการบำบัด (วีระศักดิ์ สืบเสาะและเลิศชัย เจริญธัญรักษ์, 2550) และในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี ในด้านการบำบัดสิ่งปฏิกูลพบว่าร้อยละ 100 ของเทศบาล และไม่มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลส่วนใหญ่กำจัดโดยการปล่อยทิ้งลงในสวน ป่า ที่นาหรือขายให้กับเจ้าของสวนยางพารา (ไฉไล ช่างดำและคณะ, 2548) ทั้งนี้ระบบบำบัดที่ใช้ในประเทศไทยปัจจุบันเป็นวิธีการหมักย่อยสลายในถังหมัก (Anaerobic Digestion) นาน 28 วัน แล้วปล่อยสิ่งปฏิกูลที่หมักแล้วลงบนลานทรายกรองตากแห้งให้สนิท ซึ่งเหมาะสำหรับท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณในการดำเนินการค่อนข้างสูง ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานีซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี จึงได้พัฒนาระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง เพื่อเป็นทางเลือกให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำบัดสิ่งปฏิกูล โดยเลือกพื้นที่เทศบาลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร เนื่องจากเทศบาลไม่มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลต้องนำสิ่งปฏิกูลไปกำจัดที่เทศบาลนครซึ่งอยู่ห่างจากเทศบาลไป 25 กิโลเมตร และมีเรื่องร้องเรียนจากประชาชนที่ร้องเรียนเรื่องเรียกเก็บ

ค่าบริการสูบน้ำแบบ การสูบน้ำไม่หมดและการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ และจังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดที่มีอัตราการตายด้วยมะเร็งตับและท่อน้ำดีสูงถึง 61.19 ต่อประชากร 100,000 คน (กรมควบคุมโรค, 2548) หากสามารถสามารถตัดวงจรพยาธิได้ด้วยการป้องกันไม่ให้สิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำได้ การตายด้วยมะเร็งตับและท่อน้ำดีอาจจะลดลง

ประเด็นที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

2. มีวิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหา

เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาคือ ต้องการให้มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลที่สามารถบำบัดปฏิกูลให้ปลอดภัยจากเชื้อโรคและไขพยาธิ ใช้งบประมาณในการสร้างระบบฯไม่สูงเกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่จะสามารถสร้างระบบบำบัดได้

วิธีการแก้ไขปัญหา

1. สืบค้นวิธีการบำบัดสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กได้แก่ เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ พื้นที่และกำลังคนในการจัดการสิ่งปฏิกูลประสานงานกับภาคีเครือข่าย และพิจารณาเลือกวิธีการบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบลดความชื้น เพิ่มความร้อนในการกำจัดเชื้อโรคและไขพยาธิ

2. ประสานภาคีเครือข่ายในการออกแบบระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลที่ใช้หลักการเพิ่มความร้อนลดความชื้นโดยเป็นบ่อทรายกรองขนาด 2.10 เมตรยาว 2.10 เมตรและสูง 1.30 เมตรหลังคาโปร่งแสงด้านล่างของบ่อเป็นทรายกรอง 3 ชั้นโดยชั้นบนสุดเป็นทรายหยาบหนา 20 ซม. ชั้นกลางเป็นกรวดเล็กขนาด 3/8 นิ้วหนา 20 ซม. และชั้นล่างสุดเป็นกรวดเล็กขนาด 1-2 นิ้วหนา 10 ซม. และที่พื้นวางท่อพีวีซีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้วที่มีการเจาะรู 15 มม. ทั้งสองข้างห่างกัน 10 มม. เพื่อรองรับน้ำสิ่งปฏิกูลที่ผ่านการกรองระบายสู่บ่อซึม

3. คัดเลือกบ่อบำบัดสิ่งปฏิกูลเพื่อเป็นตัวแทนในการเก็บตัวอย่างกากปฏิกูลส่งตรวจ โดยการเลือกบ่อปฏิกูลที่อยู่ด้านบนสูง มีหลักคาปิดมิดชิดและลานทรายกรองอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แล้วเทสิ่งปฏิกูลลงบ่อบำบัดเมื่อปฏิกูลแห้งจึงเริ่มเก็บตัวอย่างกากปฏิกูลในจุดต่างๆของบ่อทรายกรองทุก 60 ตร.ซม. เพื่อตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นและไขพยาธิในกากปฏิกูลผลการศึกษา พบว่า เมื่อบำบัดปฏิกูลในบ่อทรายกรอง 17 วันขึ้นไปตรวจไม่พบไขพยาธิและค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นของกากปฏิกูลลดลงเหลือร้อยละ 4 เมื่อบำบัด 18 วันขึ้นไป จากผลการวิจัยจึงแนะนำให้บำบัดสิ่งปฏิกูลนาน 18 วันเพื่อให้ปลอดภัยจากไขพยาธิ

4. สรุปผลการศึกษาและนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารของเทศบาลในจังหวัดสกลนคร นักวิชาการผู้รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสกลนคร คณะอนุกรรมการสาธารณสุขระดับจังหวัด ชมรมอนามัยสิ่งแวดล้อมสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเสนอรูปแบบระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลนำไปสู่การจัดทำแผนการขับเคลื่อนในแต่ละระดับ ซึ่งส่งผลให้จังหวัดสกลนครจัดทำแผนการจัดการสิ่งปฏิกูลทั้งจังหวัดและมีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีเพียง 1 แห่งเพิ่มเป็น 27 แห่งในปี 2560

3. มีวิธีการแก้ไขปัญหามาตรับปรุงการบริการ/คุณภาพชีวิตของผู้รับบริการได้อย่างไร

เมื่อมีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลจำนวน 12,557 คนและประชาชนนอกเขตเทศบาล 14,735 คนได้รับความสะดวกในการใช้บริการรถสูบน้ำได้ตลอดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายจากการสูบน้ำสิ่งปฏิกูลจากครั้งละ 50-100 บาท และประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลในระดับมาร้อยละ 56.19 และประชาชนไม่ได้รับผลกระทบจากการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ประเมินจากไม่มีการร้องเรียนเหตุรำคาญจากการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลและการเก็บค่ากำจัดสิ่งปฏิกูลแพง และลดการปนเปื้อนของลำน้ำพุงซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติสำคัญของอำเภอ และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

เขตอำเภอโคกศรีสุพรรณอีก 3 ท้องถิ่นมีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลที่สามารถใช้ร่วมกันได้ทั้งอำเภอโดยได้มีการลงนามบันทึกความร่วมมือหรือ MOU ร่วมกัน

เทศบาลสามารถลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดสิ่งปฏิกูลได้ปีละ 5,000-10,000 บาทและค่าน้ำมันลดลง 15,600 บาท และมีรายได้จากการจำหน่ายกากปฏิกูลเดือนละ 2,500 บาท (30,000บาท/ปี) และประหยัดเวลาในการนำปฏิกูลไปบำบัดจากครั้งละ 1 ชั่วโมงเป็น 25 นาที/ครั้ง และที่สำคัญเทศบาลสามารถประหยัดงบประมาณในการสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลจาก 3.3 ล้านบาทเป็นใช้งบประมาณเพียง 1.5 แสนบาทเท่านั้น และสามารถเป็นต้นแบบในการจัดการสิ่งปฏิกูลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทั้งประเทศโดยมีคณะศึกษาดูงานจากท้องถิ่นต่างๆตั้งแต่ปี 2558 – 2561 จำนวนทั้งสิ้น 52 คณะ

4. แนวคิดใหม่ที่น่าสนใจคืออะไร

ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองที่ต่างไปจากระบบเดิม มีดังนี้

เทศบาลต้องขอเพิ่มเติมไม่มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล เมื่อสุบสิ่งปฏิกูลแล้วต้องนำไปกำจัดที่บ่อบำบัดของเทศบาลนครสกลนครซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่ากำจัดปีละ 5,000 บาท-10 ,000 บาทและค่าน้ำมันปีละ 43,500 บาท และมีเรื่องร้องเรียนจากประชาชน ในการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลของผู้ให้บริการรถสูบล้าง ค่าสูบล้างราคาแพงและสูบล้างไม่หมด และการให้บริการไม่ดีพูดไม่เพราะ เทศบาลจึงต้องการที่จะแก้ปัญหาในการจัดการสิ่งปฏิกูลแต่ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลของประเทศไทยที่มีอยู่เป็นระบบบำบัดแบบถังหมักไร้อากาศ 28 วัน:ใช้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายสิ่งปฏิกูล เมื่อหมักครบจะต้องนำไปตากให้แห้งสนิทที่ลานทรายตาก 1 ลานต่อ 1 ถัง ก่อนนำไปใช้ประโยชน์ใช้เวลาตากอีกไม่น้อยกว่า 7 วัน ใช้พื้นที่มาก เช่น ขนาดถังหมัก 5 ลบ.ม./วัน ใช้พื้นที่ 243.43 ไร่² และงบประมาณในการก่อสร้าง ราคา 3.3 -4.5 ล้านบาท (สำหรับขนาดถังหมัก 5 ลบ.ม/วัน) ราคา 4-5 ล้านบาท (สำหรับขนาดถังหมัก 10 ลบ.ม/วัน) และ ราคา 5-6.5 ล้านบาท (สำหรับขนาดถังหมัก 15 ลบ.ม/วัน) ซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอ

ระบบบำบัดแบบใหม่ คือระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง เป็นแบบการเพิ่มอุณหภูมิและลดความชื้นของกากปฏิกูลให้เหลือน้อยกว่าร้อยละ 5 โดยเมื่อรถสูบล้างมาถึงระบบทำการเปิดหลังคาบ่อบำบัดแล้วเทสิ่งปฏิกูลลงในบ่อใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที แล้วปิดหลังคาบ่อหลังจากนั้นทิ้งไว้ให้แสงแดดอบปฏิกูลเพื่อฆ่าเชื้อโรคและลดความชื้นของกากปฏิกูลด้วยการซีมผ่านทรายกรองและน้ำปฏิกูลจะถูกรวบรวมไปไว้ในบ่อซีมที่บ่อด้านข้างของบ่อบำบัดใช้เวลาในการบำบัด 18 วัน กากปฏิกูลก็จะแห้งสนิทจนสามารถลดค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นของกากปฏิกูลและตรวจไม่พบเชื้อพยาธิ หลังจากนั้นใช้ฟลูตักกากปฏิกูลออกจากบ่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยต่อไปและเมื่อบ่อว่างก็สามารถเทสิ่งปฏิกูลลงไปใหม่ โดยการเทสิ่งปฏิกูลจะเทวันละ 1 บ่อเท่านั้นเพื่อให้การบำบัดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ใช้พื้นที่ในการก่อสร้างสำหรับปริมาณสิ่งปฏิกูล 5-8 ลบ.ม/วัน เพียง 200 ไร่² และใช้งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ 1- 5 แสนบาทต่อ 1ระบบ และวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

ประเด็นที่ 3 การนำไปปฏิบัติ

5. ใครเป็นผู้ริเริ่มและผู้ดำเนินโครงการ และมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้มากน้อยเพียงใด

ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเป็นผู้อภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนในเขตสุขภาพที่ 10 มีสุขภาพดี โดยมีภารกิจในการศึกษา วิจัย พัฒนาและบริการวิชาการเพื่อประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยี ด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ การจัดการอนามัย

สิ่งแวดล้อม และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และเสริมสร้างศักยภาพ ชีตความสามารถและความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานส่วนภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการส่งเสริมสุขภาพ การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับพื้นที่ที่รับผิดชอบตามมาตรฐานและกฎหมาย ศูนย์ฯ จึงได้ริเริ่มโครงการและดำเนินการ โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 อุดรธานี และเทศบาลตำบลตองโขบ ในการพัฒนาระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองขึ้น โดยยังไม่มีหน่วยงานใดมีการดำเนินการระบบนี้ ซึ่งระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองมุ่งเน้นที่จะให้เทศบาลซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลตาม พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ไม่ถูกสุขลักษณะ โดยหากไม่ดำเนินการจะทำให้ประชาชนในเขตตำบลตองโขบและประชาชนในเขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ จำนวน 27,312 คน อีกทั้งเกิดแรงบันดาลใจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสกลนครอีก 284 แห่ง ที่จะสามารถจัดทำระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนในจังหวัดสกลนครกว่า 1,149,472 คนไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ลดการปนเปื้อนของเชื้อโรคและไขพยาธิในแหล่งน้ำต่างๆ และยังส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีก 2,240 แห่งหากสามารถสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลได้ครอบคลุมทุกพื้นที่และสามารถคุ้มครองสุขภาพประชาชนให้ปลอดภัยจากปัญหาเชื้อโรคและพยาธิจากการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ได้ถูกสุขลักษณะได้ถึง 21,411,959 คน

6. มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างไร และใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการดำเนินการ

ศึกษาข้อมูลรูปแบบการจัดการสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประสานความร่วมมือกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 อุดรธานี เพื่อพัฒนาระบบบำบัดฯ เป็นเวลานาน 2 เดือน หลังจากนั้นลงพื้นที่ประสานเทศบาลนำเสนอข้อมูล ในการจัดทำโครงการก่อสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง โดยใช้งบประมาณจากศูนย์อนามัยที่ 10 อุดรราชธานี เทศบาลจัดสรรงบประมาณและดำเนินการสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลใช้เวลาในการดำเนินการ 2 เดือน เมื่อสร้างระบบบำบัดฯ แล้วเสร็จจึงได้ดำเนินการบำบัดสิ่งปฏิกูลและเก็บตัวอย่างของกากปฏิกูลไปส่งตรวจเพื่อหาค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นของกากปฏิกูลพร้อมทั้งตรวจหาไข่พยาธิไส้เดือนใช้เวลา 1 เดือนโดยการตรวจหาไข่พยาธิได้รับความร่วมมือจากคณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร และตรวจค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นจากบริษัทเอกชนที่รับตรวจด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยค่าใช้จ่ายในการตรวจทั้งหมดใช้งบประมาณจากศูนย์อนามัยที่ 10 อุดรราชธานี

7. ใครเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาการบริการ และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 อุดรธานี มีส่วนร่วมในการออกแบบระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลและให้การปรึกษาในการออกแบบระบบบำบัด คณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร มีส่วนร่วมในการตรวจหาไข่พยาธิในกากปฏิกูลและตรวจค่าความสกปรกของน้ำปฏิกูลที่ผ่านทรายกรอง และเทศบาลตำบลตองโขบมีส่วนร่วมในจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลและร่วมดำเนินโครงการจนแล้วเสร็จ

8. ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินโครงการคืออะไร และมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs)

ผลผลิต ได้แก่ ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลด้วยบ่อทรายกรองเป็นรูปแบบการบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบใหม่ที่ประหยัดเวลาในการบำบัดและประหยัดงบประมาณในการสร้าง มีการบริหารจัดการที่ไม่ยุ่งยาก ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรสาธารณสุขไปศึกษาดูงานที่พื้นที่ต้นแบบ 52 คณะ และมีเทศบาล/อบต. นำไปสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นอีกเป็น 53 แห่ง และระบบบำบัดแบบบ่อทรายกรองเป็นการป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคต่างๆ เช่น อหิวาตกโรค บิด ไทฟอยด์ พยาธิลำไส้ ลงในแหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสะอาดและปลอดภัยขึ้น รวมทั้งสามารถตัดวงจรของพยาธิใบไม้ตับ ทำให้บริโภคน้ำได้อย่างปลอดภัยยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

9. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการอะไรบ้าง และวิธีการในการบริหารจัดการอย่างไร

ปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น ได้แก่

1) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือการทำประชาคมไม่ผ่าน ไม่ยอมให้สร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล เพราะระบบที่จะสร้างอยู่ใกล้ชุมชนกลัวมีกลิ่นเหม็นและมีแมลงวัน แก้ไขโดยร่วมประชุมให้ข้อมูลถึงความสำคัญและความจำเป็นของการต้องมีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลและสร้างความมั่นใจว่าระบบบำบัดแบบบ่อทรายกรองจะไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในประเด็นของกลิ่นเหม็นรบกวนและแมลงวัน รวมทั้งผู้บริหารของเทศบาลก็ให้สัญญาว่าหากเกิดผลกระทบต่อชุมชนจะรับผิดชอบทุกอย่าง ผลการดำเนินการประชาชนมีความเข้าใจและมั่นใจทำให้ผลการทำประชาคมผ่านโดยประชาชนเห็นด้วยกับการสร้างระบบบำบัดร้อยละ 65 และงดออกเสียงร้อยละ 35

2) ระหว่างการเก็บตัวอย่างกากปฏิกูลต้องดำเนินการเก็บในช่วงเวลาเดียวกันทุกวันคือช่วง 12.00-13.00 น. บางวันมีฝนตกเพื่อให้การเก็บตัวอย่างอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน จึงแก้ไขโดยการ เตรียมอุปกรณ์กันฝนใช้ร่มขนาดใหญ่กางขณะเก็บตัวอย่างทำให้สามารถเก็บกากปฏิกูลได้ตามกำหนดและตัวอย่างไม่เปียกฝน

ประเด็นที่ 4 ผลผลิต/ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ

10. ผู้รับบริการได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการนี้บ้าง

1) ประชาชนในพื้นที่ของอำเภอโคกศรีสุพรรณ 27,312 ได้รับประโยชน์จากการได้รับบริการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่สะดวกรวดเร็วจากเดิมต้องใช้เวลาการบำบัด 1.30 ชั่วโมง/ครั้ง เป็นใช้เวลาเพียง 25 นาที/ครั้ง และประชาชนลดค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าบริการสูบสิ่งปฏิกูล จากเดิมที่ต้องจ่ายค่าบริการสูบสิ่งปฏิกูลลูกบาศก์เมตรละ 50 บาท เท่ากันตลอด เฉลี่ยประมาณ 300-400 บาทต่อครั้ง แต่เทศบาลมีการปรับอัตราค่าบริการเป็นลูกบาศก์เมตรแรกคิด 100 บาทเศษเกินครึ่งลูกบาศก์เมตรติดค่าบริการ 50 บาทแต่ถ้าไม่เกินครึ่งลูกบาศก์เมตรค่าบริการ 30 บาทเฉลี่ยไม่เกิน 300 บาทต่อครั้ง

2) ลดการปนเปื้อนของแหล่งน้ำจากการสิ่งปฏิกูล ได้แก่ ลุ่มน้ำพุง หนองหาน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชน การผลิตน้ำประปา

3) สร้างรายได้จากการจำหน่ายกากปฏิกูลที่ผ่านการบำบัดเพื่อนำไปเป็นปุ๋ยต้นละ 2,000-5,000 บาท (กิโลกรัมละ 2-5 บาท) รายได้จากการขายกากปฏิกูลสามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเพื่อลดค่าใช้จ่ายของท้องถิ่นได้

4) ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆเพิ่มขึ้นเนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้งบประมาณในการดำเนินการบำบัดสิ่งปฏิกูลเพียง 150,000 บาท (หากจัดทำระบบบำบัดแบบถูหมัก 28 วัน ต้องใช้งบประมาณ 3-5 ล้านบาท) ซึ่งหากทุกท้องถิ่นในประเทศนำระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองไปใช้ จะช่วยประหยัดงบประมาณไปไม่น้อยกว่า 6,956,850,000 บาท

5) ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดีน่าอยู่ สร้างเสริมภูมิทัศน์ไม่ทำให้เกิดความอูจาดตา ไม่มีกลิ่นเหม็นและเหตุรำคาญ

6) จังหวัดสกลนครมีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นถึง 27 แห่งและในจังหวัดอื่นๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบ่อบำบัดสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นเป็น 53 แห่ง (เดิมมี 12 แห่ง)

11. การดำเนินโครงการ มีการประเมินผลที่เป็นทางการ และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา งานบริการหรือไม่ อย่างไร

การประเมินผลโดยการออกเยี่ยมติดตามผลการดำเนินงานของท้องถิ่นโดยการรับฟังข้อคิดเห็นจาก ผู้บริหารของเทศบาล และผู้รับผิดชอบ รวมทั้งการรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่และประชาชนรอบๆบ่อ บำบัดสิ่งปฏิกูล และนำข้อเสนอมาปรับปรุงพัฒนาระบบ ได้แก่

1) จำนวนบ่อซึมที่จะรองรับน้ำปฏิกูลไม่พอเนื่องจากมีปริมาณน้ำปฏิกูลมาก ก็ได้มีการออกแบบระบบ ระบบบำบัดน้ำปฏิกูลโดยการใช้ลานซึมซึ่งสามารถต่อท่อออกไปได้ตามที่ต้องการ

2) หลังกาไม่สะดวกในการเปิดปิด ทำให้เกิดการพัฒนาระบบบ่อบำบัดสิ่งปฏิกูล Version ใหม่โดยได้มีการ ออกแบบหลังคาบ่อบำบัดเป็นแบบยกขึ้นแทนการเลื่อนให้สะดวกในการเทสิ่งปฏิกูล

12. โครงการมีความยั่งยืน และสามารถขยายรูปแบบการดำเนินการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ได้หรือไม่ อย่างไร

โครงการนี้สามารถทำซ้ำได้ โดย

1) ได้จัดทำคู่มือแนวทางการบริการจัดการระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรอง

2) ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับหัวหน้ากลุ่มพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรรมการชมรมอนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทยสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการฝึกอบรม และไปศึกษาดูงานระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ต้นแบบ

3) เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งภาคสาธารณสุขและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่น้อยกว่าปี 3-4 ครั้ง

4) สร้างต้นแบบการจัดการสิ่งปฏิกูลด้วยระบบบำบัดแบบบ่อทรายกรองให้ครอบคลุมทุกจังหวัดอย่างน้อย จังหวัดละ 1-2 แห่ง และปัจจุบันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีท้องถิ่นสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลขึ้นแล้วจำนวน 53 แห่ง และมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้เกิดระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลคือ กลุ่มอนามัยสิ่งแวดล้อมและ อาชีวอนามัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดโดยขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัดซึ่งมีผู้ว่าราชการ เป็นประธานและมีนายแพทย์สาธารณสุขเป็นเลขานุการ คณะกรรมการประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการที่ เกี่ยวข้องกับกับงานอนามัยสิ่งแวดล้อม นายกองคการบริหารส่วนจังหวัด และตัวแทนนายกเทศมนตรี ตัวแทน นายกองคการบริหารส่วนตำบล เป็นต้น และขณะนี้คณะกรรมการสาธารณสุขส่วนใหญ่ได้มีมติขับเคลื่อนการ จัดการสิ่งปฏิกูลทั้งจังหวัด เช่น จังหวัด อุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

5) จัดเวทีวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับจังหวัดระดับเขต และขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นในใน ประเทศเช่น ในพื้นที่ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับหัวหน้ากลุ่มอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2560 และยังได้ขยายผลให้กับเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขรับประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อ

วันที่ 11 กันยายน 2560 ที่มาศึกษาดูงานการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลที่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่สี อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญโดยได้ลงพื้นที่รูปแบบและมอบแบบแปลนการสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลให้กับคณะที่มาศึกษาดูงาน

6) ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานีได้จัดทำ Model ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองเพื่อให้เครือข่ายนำไปใช้ในการสื่อสารสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารและประชาชน และมีการกำกับติดตามประเมินรับรองมาตรฐานการจัดการสิ่งปฏิกูลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกปี และมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลและจำนวนเรื่องร้องเรียนเหตุรำคาญจากการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในแต่ละท้องถิ่น

7) กรมอนามัยเพิ่มระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลแบบบ่อทรายกรองเป็นรูปแบบระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องอีกวิธีหนึ่ง ในการรับรองมาตรฐานการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation : EHA) ในประเด็นการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือ EHA 3002 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA)

13. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ มีอะไรบ้าง และมีแนวทางให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินโครงการ ได้แก่

1) การจัดการสิ่งปฏิกูลให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องมาความร่วมมือของภาคส่วนที่สำคัญได้แก่ ผู้รับผิดชอบต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพ กระบวนการทำงานบำบัดของระบบฯ การบริหารจัดการระบบเพื่อช่วยผลักดันให้เกิดระบบบำบัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ โดยใช้กลไกสำคัญที่มีในพื้นที่ เช่น คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด ชมรมอนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลประจำจังหวัด

2) การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่นที่จะสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล ได้แก่ สภาท้องถิ่นประชาชนในพื้นที่สร้างระบบบำบัดฯ หลังกักให้ข้อมูลแล้วต้องพาไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการดำเนินการระบบบำบัดฯ เพื่อสร้างความมั่นใจและลดข้อขัดแย้ง

3) ภาคท้องถิ่นซึ่งต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและจัดทำข้อกำหนดท้องถิ่นการออกข้อบัญญัติรายจ่ายประจำปีในการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการและค่าบริหารจัดการระบบฯ

4) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดนิทรรศการ ในการประชุมต่างๆเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเป้าหมายและ การศึกษาดูงานในพื้นที่ทำให้ผู้ที่ไปศึกษาดูงานเกิดความมั่นใจ และเห็นว่าสามารถทำได้จริงและได้แลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาของตนเองได้

5) พัฒนาพื้นที่ต้นแบบอย่างน้อยจังหวัดละ 1-2 แห่ง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ได้สะดวกและเมื่อเกิดปัญหาสามารถแลกเปลี่ยนกันได้มากขึ้น

6) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบบำบัดฯ ควรมีการส่งตรวจกากปฏิกูลและน้ำปฏิกูลที่ผ่านระบบแล้วอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนและตามมาตรฐานวิชาการ

7) การติดตามประเมินผลในพื้นที่ เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะต่างๆเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป

8) การจัดทำสื่อที่สามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้รับสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Model ระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล การจัดทำ Google map You Tube เป็นต้น